

Zaštita rasne, verske i polne diskriminacije u pravu Republike Srpske - BiH

Snježana Radošević

master prava -Centar za obrazovanje Široki Brijeg, Banjaluka, Bosna i Hercegovina, radosevicsnjezana@gmail.com

Sažetak: Diskriminacija podrija ljudska prava i ljudsko dostojanstvo. Jednakost svih ljudi kao jedno od osnovnih ljudskih prava zahtjeva za ne diskriminaciju. Krivični zakon Republike Srpske sadrži više krivičnih djela koja pružaju zaštitu u slučajevima diskriminacije, povrede načela jednakosti, zabrane mučenja i drugih srodnih djela. U pitanju su krivična djela iz grupe djela protiv sloboda i prava čovjeka i građanina, protiv časti i ugleda, ustavnog uređenja i bezbjednosti Republike Srpske, protiv javnog reda i mira, kao i djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom. Iako je zaštita koju pruža Krivični zakon Republike Srpske poprilično raznovrsna i pokriva osnovni i najznačajniji oblik u kojem se javlja diskriminacija, za sada slučajevi diskriminacije ostaju rijetki u sudskoj praksi.

Ključne riječi: diskriminacija, jednakost, zakon, ljudska prava, Republika Srpska, demokratija.

Datum prijema rada: 28. juli 2015.

Datum odobrenja rada: 07. avgust 2015.

UVOD

Diskriminacija i diskriminatorno postupanje označavaju svako neopravdano pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje (isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva), u odnosu na lica ili grupe kao i na članove njihovih porodica, ili njima bliska lica, na otvoren ili prikriven način, a koji se zasniva na rasi, boji kože, precima, državljanstvu, nacionalnoj pripadnosti ili etničkom poreklu, jeziku, verskim ili političkim ubedenjima, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, imovnom stanju, rođenju, genetskim osobenostima, zdravstvenom stanju, invaliditetu, bračnom i porodičnom statusu, osuđivanosti, starosnom dobu, izgledu, članstvu u političkim, sindikalnim i drugim organizacijama i drugim stvarnim, odnosno pretpostavljenim ličnim svojstvima.

Zakon o zabrani diskriminacije BiH (2009), koji je primjenjiv i u RS izričito prepoznaje sledeća lična svojstva: rasu, boju kože, pretke, državljanstvo, nacionalnu pripadnost ili etničko poreklo, jezik, versko ili političko ubedenje, pol, rodni identitet, seksualnu orijentaciju, imovno stanje, rođenje, genetsku osobenost, zdravstveno stanje, invaliditet, bračni i porodični status, osuđivanost, starosno doba, izgled, članstvo u političkim, sindikalnim i drugim organizacijama.

Međutim, na ovaj način se „lična svojstva“ ne iscrpljuju. Formulacija „... i drugim stvarnim, odnosno pretpostavljenim ličnim svojstvima“, govori da postoje i brojna druga lična svojstva pojedinca (ili grupe pojedinaca), koja kao

takva mogu biti osnov za neopravdano pravljenje razlike, nejednako postupanje ili propuštanje, odnosno diskriminaciju. Osnov zabrane diskriminacije jeste načelo jednakosti, jer u slučaju kada su građani nejednaki u svom položaju usled nekog svog ličnog svojstva, jasno je da postoji diskriminacija. Načelo jednakosti razrađeno je u lice stavi u gori položaj samo zbog svog ličnog svojstva – zbog toga što ima ili nema određenu boju kože ili nacionalnu pripadnost ili versko ubedenje ili pol i sl. Da bi nejednak tretman predstavljao diskriminaciju, potrebno je dakle apstrahovati, ignorisati celokupnu ličnost čoveka u svim njegovim aspektima (identitet, karakterne osobine, navike itd.), svodeći ga samo na jedno od njegovih ličnih svojstava – na to da je Jevrejin ili invalid ili homoseksualac i sl.

Pojam diskriminacije utvrđen i razrađen zakonom obuhvata sve slučajeve diskriminacije. Ipak, naročito radi potrebe postizanja javne svesti kod građana, organa javne vlasti kao i svih drugih subjekata na koji se zakon odnosi, zakonodavac je imao potrebu da zakonom posebno opiše većinu posebnih slučajeva diskriminacije, tako što je u zakonu utvrđena jedna opšta odredba za većinu posebnih slučajeva diskriminacije, kao, na primer, šta se podrazumeva pod diskriminacijom u postupcima pred državnim organima, diskriminacijom u oblasti radnih odnosa, diskriminacijom u pružanju javnih usluga, diskriminacijom u oblasti verskih prava, polnom diskriminacijom, diskriminacijom na osnovu seksualne orijentacije, diskriminacijom osoba sa invaliditetom, diskriminacijom dece, diskriminacijom u oblasti

obrazovanja i stručnog osposobljavanja, diskriminacijom manjina, diskriminacijom zbog političkog mišljenja, diskriminacijom lica sa invaliditetom i diskriminacijom s obzirom na zdravstveno stanje.

Neki od ovih posebnih slučajeva diskriminacije svaka-ko će u budućnosti biti bliže uređeni kroz pojedine odredbe posebnih zakona ili u celini posebnim zakonom, a drugi posebni slučajevi diskriminacije već su parcijalno bliže utvrđeni ili u potpunosti razrađeni kroz posebne zakone, kao što je to: Zakon o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom BiH - RS (2000, 2008), ili Zakon o rodnoj ravnopravnosti (1999, 2009).

ZAŠTITA RASNE, VERSKE I POLNE DISKRIMINACIJE U PRAVU REPUBLIKE SRPSKE SA PRIMERIMA

Verska diskriminacija (odnosno zabrana verske diskriminacije) je po Drobnjaku (2009) još jedan poseban slučaj diskriminacije koji se neposredno odnosi na lično svojstvo pojedinca (veru i uverenje). Zabrana verske diskriminacije, međutim, ne odnosi se samo na „vernike“, jer zakonodavac pod zabranom verske diskriminacije podrazumeva postupanje protivno načelu slobodnog ispoljavanja vere i uverenja (a uverenje kao takvo može biti i ateističko). Ovaj slučaj diskriminacije će postojati kada se licu ili grupi lica uskraćuje pravo na sticanje, održavanje, izražavanje i promenu vere ili uverenja, kao i pravo da privatno ili javno iznese ili postupi shodno svojim uverenjima. Međutim, ne smatra se diskriminacijom postupanje sveštenika, odnosno verskih službenika koje je u skladu sa verskom doktrinom, uverenjima ili ciljevima crkava i verskih zajednica upisanih u registar verskih zajednica, u skladu sa posebnim zakonom kojim se uređuje sloboda veroispovesti i status crkava i verskih zajednica.

Diskriminacija na osnovu pola, kao poseban slučaj diskriminacije, postoji ako se postupa protivno načelu ravnopravnosti polova, odnosno načelu poštovanja jednakih prava i sloboda žena i muškaraca u političkom, ekonomskom, kulturnom i drugom aspektu javnog, profesionalnog, privatnog i porodičnog života. Takođe, zabrana polne diskriminacije podrazumeva i uskraćivanje prava ili javno ili prikriveno priznavanje pogodnosti u odnosu na pol ili zbog promene pola. Pod polnom diskriminacijom podrazumeva se i fizičko i drugo nasilje, eksploatacija, izražavanje mržnje, omalovažavanje, ucenjivanje i uznemiravanje s obzirom na pol, kao i javno zagovaranje, podržavanje i postupanje u skladu sa predrasudama, običajima i drugim društvenim obrascima ponašanja koji su zasnovani na ideji podređenosti ili nadređenosti polova, odnosno stereotipnih uloga polova.

Zakonom o zabrani diskriminacije BiH, ustanovljeno je posebno nezavisno telo – poverenik za zaštitu ravnopravnosti koji treba da obezbedi uspešno sprečavanje, zabranu i borbu protiv svih oblika, vrsta i slučajeva diskriminacije. Tako je RS načinila krupan korak u ispunjavanju međunarodnih standarda u oblasti zabrane diskriminacije. Na

primer, Opštom preporukom br. 2 iz 1997. godine, ECRI je preporučila članicama Saveta Evrope da ustanove specijalizovana tela za borbu protiv rasizma i diskriminacije na državnom nivou. Takva tela, u formi komisije, parlamentarnog poverenika, posebnog ombudsmana ili zamenika ombudsmana, odnosno posebnog parlamentarnog odbora ima veliki broj država članica Saveta Evrope (Belgija, Danska, Finska, Mađarska, Holandija, Norveška, Švedska, Švajcarska, Velika Britanija, Portugalija). Navedena tela se na državnom nivou bave nadzorom i sprečavanjem diskriminacije, izricanjem mera u slučaju kršenja zabrane diskriminacije, nadgledanjem sprovođenja nacionalnih zakona i dr.

Prema Zakonu diskriminacija u oblasti slobode religije postoji ako se pojedincu ili grupi ograničava ili uskraćuje slobodno ispoljavanje verskog uverenja. Ovaj slučaj diskriminacije Zakon prvenstveno vezuje za pravo na sticanje, održavanje, izražavanje ili promenu vere ili uverenja. Ova garancija jednakosti odnosi se jednako na pojedince, kao i na verske organizacije. U tom smislu, moglo bi se očekivati da dosadašnja restriktivna i diskriminatorna praksa u postupcima registracije manjinskih verskih zajednica, nakon donošenja Zakona ustupi mesto liberalnijoj praksi registracije, koja u potpunosti uvažava načelo jednakosti verskih zajednica.

Po svom domašaju, odnosno potencijalnoj sferi primene, posebno se izdvaja jemstvo jednakosti koje se odnosi na pravo javnog iznošenja verskog uverenja, kao i pravo postupanja u skladu sa verskim uverenjima. Imajući u vidu pretežnu podudarnost pravnog sistema sa većinskim verskim, odnosno religioznim nazorima pojedinaca, ova odredba Zakona ima za cilj da pripadnicima manjinskih verskih zajednica obezbedi slobodu postupanja u svakodnevnom životu koje je u skladu sa njihovim običajima i učenjem njihovih manjinskih zajednica. U skladu sa ovim osnovnim opredeljenjem zakonodavca, drugo pravilo člana 18. Zakona neposredno određuje da se ne smatra diskriminacijom postupanje sveštenika, odnosno verskih službenika koje je zasnovano na verskoj doktrini, uverenjima ili ciljevima verskih zajednica kojima oni pripadaju.

Diskriminacija po osnovu pola postoji u slučaju kad se postupa protivno načelu ravnopravnosti polova, odnosno načelu poštovanja jednakih prava i sloboda žena i muškaraca. Načelo ravnopravnosti žena i muškaraca i poštovanje njihovih jednakih prava i sloboda je ustavna kategorija, koje je sadržano i u brojnim zakonima.

Zabrana diskriminacije se odnosi na oblast političkog, ekonomskog, kulturnog i drugog aspekta javnog, profesionalnog, privatnog i porodičnog života. Dakle, poštovanje načela ravnopravnosti polova i ostvarivanje jednakih prava i sloboda žena i muškaraca obavezujuće je ne samo u oblasti javnog i profesionalnog života, već se odnosi i na sferu privatnog i porodičnog života. Zakon detaljno navodi postupke i ponašanja koja predstavljaju diskriminaciju po osnovu pola i koja su suprotna navedenom načelu ravnopravnosti polova i poštovanju jednakih prava i sloboda

žena i muškaraca. Zabrana diskriminacije po osnovu pola uključuje sledeće:

- zabranu uskraćivanja prava
- zabranu javnog ili prikrivenog priznavanja pogodnosti u odnosu na pol ili zbog promene pola
- zabranu fizičkog i drugog nasilja, kao i eksploatacije
- zabranu izražavanja mržnje, omalovažavanja, ucenjivanja i uznemiravanja s obzirom na pol
- zabranu javnog zagovaranja, podržavanja i postupanja u skladu sa predrasudama, običajima i drugim društvenim obrascima ponašanja koji su zasnovani na ideji podređenosti ili nadređenosti polova, odnosno stereotipnih uloga polova.

Diskriminacija po osnovu pola podrazumeva dakle ne samo uskraćivanje prava, već i priznavanje pogodnosti određenom licu u odnosu na pol ili zbog promene pola, bilo da se odvija javno ili prikriveno. Zakonom o zabrani diskriminacije kao zabranjeno ponašanje propisuju se i razni oblici nasilja i eksploatacije, kao i omalovažavanje, ucenjivanje i uznemiravanje nekog lica na osnovu pola. Eksplicitnim navođenjem zabranjenog ponašanja koje predstavlja diskriminaciju proširena je zaštita od diskriminacije po osnovu pola u odnosu na odredbe Ustava, kao i zakona u oblasti porodičnih i radnih odnosa. Takođe, pobrojanim radnjama prvi put je jednim zakonom posebno zabranjeno javno zagovaranje stereotipnih obrazaca ponašanja zasnovanih na ideji podređenosti jednog pola, odnosno stereotipnih uloga polova, u skladu sa ratifikovanim međunarodnim dokumentima iz ove oblasti.

Primeri:

Diskriminacija po osnovu pola postoji u svim slučajevima kada se ženama uskraćuju određena prava, kao što je pravo na glasanje, školovanje, zapošljavanje u određenim oblastima. Takođe, u praksi su česti primeri diskriminacije žena prilikom zapošljavanja, kao što je postavljanje pitanja vezanih za planirano roditeljstvo prilikom razgovora za posao. Diskriminaciju predstavlja i seksualno uznemiravanje i ucenjivanje na poslu. Oglasi i reklamne poruke koje lice jednog pola prikazuju u odnosu podređenosti u odnosu na lice drugo pola predstavlja ponašanje koje je zabranjeno kao diskriminacija po osnovu pola.

Žene su prema Ilikiću et al izložene diskriminaciji u najrazličitijim segmentima društva: prilikom zapošljavanja, na radnom mestu, prilikom školovanja, u javnom i političkom životu, itd. Javna glasila često su uvredljiv i diskriminatoran način predstavlja žene, najčešće seksualizovano i pojednostavljeno.

Primeri:

Nejednake naknade za rad jednake vrednosti ili na osnovu jednake stručne spretnosti, diskriminacija prilikom zapošljavanja zbog mogućnosti korišćenja porodičnog odsustva, onemogućavanje srednjeg i visokog obrazovanja za ženske članove porodice, seksualno uznemiravanje žena na radnom mestu, itd. Svaka treća žena je doživela neki oblik nasilja, svaka osma devojčica preživela je

seksualno nasilje. U vezi sa diskriminacijom prema polu, potrebno je posebno razumeti kategorije promene pola i transeksualnih osoba. Promena pola je proces usklađivanja pola, odnosno tela, u skladu sa ličnim doživljajem pola koji osoba ima – hirurškim i drugim medicinskim tretmanima. Transeksualna osoba je osoba koja želi ili ima nameru da promeni svoj pol ili je to već uradila, odnosno osoba koja je fizički modifikovala svoje telo (hormonalnim i hirurškim putem).

Primer:

Osoba rođena kao žena koja sebe od najranijeg detinjstva doživljava kao muškarca, podvrgava se procesu promene pola medicinskim putem. Sve transeksualne osobe doživljavaju neki vid diskriminacije i/ili nasilja. Ove osobe su potpuno nevidljive, a naročito je nevidljiva diskriminacija i nasilje nad njima. Često su zbog pritiska sredine prinuđene da napuste školovanje, kao i onemogućene da nađu zaposlenje zbog diskriminacije u oblasti rada i zapošljavanja.

Takođe, proces promene pola je neregulisan Zakonom o zdravstvenoj zaštiti RS, te su transeksualne osobe diskriminisane i na institucionalnom nivou i prinuđene da plaćaju velike svote novca lekarima u privatnoj praksi, potrebne za proces promene pola. Ne postoje zakoni koji regulišu promenu ličnih dokumenata na osnovu promene pola, kao i regulisanje bračnog i roditeljskog statusa i drugo. Česti su primeri transeksualnih osoba koje nisu mogle da dobiju zaposlenje ili su otpuštene s posla, usled vidljivih telesnih promena prilikom procesa promene pola. Transeksualne osobe, naročito u periodu telesnih promena, žrtve su diskriminacije u korišćenju javnih usluga, kao i javnih površina.

Uobičajena je predrasuda o ženi sa hendikepom kao aseksualnom biću; „stepen“ njenog hendikepa meri se njenim pretpostavljenim mogućnostima za ispunjavanje tradicionalnih uloga supruge, seksualno poželjne žene, dobre majke, domaćice... Žene sa hendikepom su izložene dvostrukoj diskriminaciji u svim oblastima života i rada; one su i nevidljive žrtve diskriminacije i nasilja u oblasti porodičnog i bračnog života.

Primer:

Mladu ženu sa hendikepom zlostavljao je suprug koji nema hendikep. „Tukao ju je pesnicama po glavi i šutirao nogama kad bi pala. Vredao ju je govoreći joj: „Niko te ne bi hteo da te ja nisam oženio. Niko te ne voli, svi su te ostavili, pogledaj kakva si.“ Nacionalna pripadnost, etničko poreklo i verska uverenja su lične osobine na osnovu kojih se prema mnogim međunarodnim i domaćim aktima zabranjuje diskriminacija pojedinaca ili grupe ljudi. Zabranu diskriminacije na osnovu nacionalne pripadnosti predviđa Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima iz 1948, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima iz 1966. godine, Ustav Republike Srpske iz 1991. godine

Diskriminacija po ovim osnovama postoji kada se neopravdano pravi razlika između pojedinaca ili grupa na osnovu nacionalne pripadnosti, etničkog porekla, verskih uverenja i jezika. Tako će ova diskriminacija postojati kada zakupodavci odbiju da izdaju stan osobama romske na-

cionalnosti ili od tih osoba traže da plate veći iznos zakupnine ili bilo koji drugi uslov koji ne postavljaju osobama drugih nacionalnosti. Diskriminacija će postojati i kada je žrtva grupa ljudi koja deli svojstvo pripadnosti nacionalnoj manjini, na primer kada građani spreče izgradnju stanova ili kuća za Rome ili javno protestuju protiv takve izgradnje izvikujući diskriminatorne parole.

Diskriminacija će postojati i ako su pojedinci ili grupe diskriminisani zbog toga što se pretpostavlja da imaju neko od navedenih ličnih svojstava (nije bitno da li se oni stvarno osećaju kao pripadnici nacionalne manjine). Primer za to je zabrana vojnicima sa nesrpskim imenima da daju stražu pod oružjem (straža u vojsci kada se čuvaju magacini sa municijom ili drugi osetljivi objekti i gde stražar ima pravo da upotrebi oružje pod posebno definisanim okolnostima).

Ovde se nacionalna pripadnost ljudi pretpostavlja (ne traži se od njih da se izjasne da li stvarno pripadaju nekoj nacionalnoj ili grupi). Pored negativne obaveze kojom se fizička i pravna lica obavezuje da se uzdrže od diskriminatornih postupaka, postoji obaveza svih državnih organa da takvu diskriminaciju spreče (na primer zabrana skupova kojima se poziva na diskriminaciju ili sankcionisanje diskriminatornog ponašanja). U slučaju propuštanja da ispunji svoje pozitivne obaveze, državni organ će biti odgovoran po Zakonu o zabrani diskriminacije BiH.

KRIVIČNO ZAKONODAVSTVO U REPUBLICI SRPSKOJ - PRAVNI ASPEKTI I DISKRIMINACIJA

Vladavina prava, poštovanje ljudskih i manjinskih prava i sloboda, kao i pripadnost evropskim principima i vrednostima, predstavljaju osnovna načela koja promovira Ustav RS. U procesu usklađivanja nacionalnog zakonodavstva sa evropskim standardima, unapređivanje oblasti krivično pravne zaštite svakako zauzima značajno mesto. Zaštita od diskriminacije i poštovanje principa jednakosti, a posebno borba protiv rasizma, ksenofobije i svih zločina zasnovanih na mržnji, zahteva adekvatnu krivičnopravnu reakciju, koja je nemoguća bez materijalnih i procesnih krivičnih normi koje su usklađene sa postojećim međunarodnim standardima. Kasno sankcionisanje takozvanih „zločina mržnje“ čiji je osnovni motiv mržnja zbog pripadnosti određenoj rasi, razlici u boji kože, etničkom ili nacionalnom poreklu, religiji, polu, seksualnom opredeljenju ili nekom drugom ličnom svojstvu, mora biti jedan od prioriteta društvenih reformi, kao jasan pokazatelj dostignutog stepena razvoja civilnog društva i demokratije.

Diskriminacija po bilo kom osnovu predstavlja direktno kršenje principa jednakosti, slobode, demokratije, poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda i vladavine prava, na kojima počiva svako demokratsko društvo. Polazeći od toga, unapređivanje krivičnopravne zaštite od diskriminacije mora biti usmereno ka prevazilaženju prepreka i stvaranju efikasnog pravnog sistema koji će omogućiti delotvornu implementaciju zakona u ovoj oblasti. Kako diskriminacija, a posebno rasizam i svi zločini mržnje

uopšte, predstavljaju ozbiljnu pretnju licima ili grupi lica na koju su ova ponašanja usmerena, evidentna je potreba da se definiše jedinstven pristup u oblasti krivične materije i osigura da ova ponašanja predstavljaju krivično delo, kao i da se propišu delotvorne i proporcionalne sankcije kako za fizička tako i pravna lica.

U tom smislu, sistem krivično pravne zaštite u RS mora pratiti međunarodne standarde u ovoj oblasti, kako bi se osiguralo da kažnjavanju podležu ne samo akti nasilja, već svako javno podsticanje na nasilje ili mržnju usmereno protiv lica ili grupe lica u odnosu na rasu, boju kože, religiju, nacionalno ili etničko poreklo ili drugo lično svojstvo, a u tom smislu i distribucija štampanog materijala, javno poricanje ili umanjivanje značaja zločina genocida, zločina protiv čovečnosti i ratnih zločina i slično

Krivični zakonik RS („Službeni glasnik RS“ br. 49/03) sadrži više krivičnih dela koja pružaju zaštitu u slučajevima diskriminacije, povrede načela jednakosti, ravnopravnosti, zabrane mučenja i drugih srodnih dela. U pitanju su krivična dela iz grupe dela protiv sloboda i prava čoveka i građanina, protiv časti i ugleda, ustavnog uređenja i bezbednosti RS, protiv javnog reda i mira, kao i dela protiv čovečnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom. U pitanju su sledeća krivična dela propisana Krivičnim zakonikom: Krivična dela protiv sloboda i prava čoveka i građanina:

- Povreda ravnopravnosti,
- Povreda prava upotrebe jezika i pisma,
- Povreda slobode izražavanja nacionalne ili etničke pripadnosti,
- Povreda slobode ispovedanja vere i vršenja verskih obreda,
- Povreda ugleda zbog rasne, verske, nacionalne ili druge pripadnosti, i
- Rasna i druga diskriminacija.

ZAKLJUČAK:

Svaki pravni propis izvršava diskriminaciju ako utvrđuje relevantne karakteristike pravnih ili fizičkih lica za koje definiše ispravno-zakonsko postupanje. Diskriminacija označava i različito postupanje prema nekim pojedincima ili grupama na temelju činjenice koja ih određuje „različitima“. U tom smislu „diskriminisan“ znači „isključen“ - primer osoba sa invaliditetom.

Diskriminacija narušava ljudska prava i ljudsko dostojanstvo. Jednakost svih ljudi kao jedno od osnovnih ljudskih prava zahteva ne diskriminaciju. Zaštita od diskriminacije: savremeno prava privilegovano štiti načelo nediskriminacije koje zabranjuje politike koje uzrokuju smetnje ili štete pojedincima ili grupama zbog svoje rasne, nacionalne, religijske pripadnosti, invaliditeta, seksualne orijentacije, socijalnog ili bračnog statusa. Osnov zabrane diskriminacije jeste načelo jednakosti, jer u slučaju kada su građani nejednaki u svom položaju usled nekog svog ličnog svojstva, jasno je da postoji diskriminacija. Načelo jednakosti razra-

đeno je u lice stavi u gori položaj samo zbog svog ličnog svojstva – zbog toga što ima ili nema određenu boju kože ili nacionalnu pripadnost ili versko ubjeđenje ili pol i sl.

Verska diskriminacija (odnosno zabrana verske diskriminacije) jeste još jedan poseban slučaj diskriminacije. Ovaj slučaj diskriminacije neposredno se odnosi na lično svojstvo pojedinca (veru i uverenje). Zabrana verske diskriminacije, međutim, ne odnosi se samo na „vernike“, jer zakonodavac pod zabranom verske diskriminacije podrazumeva postupanje protivno načelu slobodnog ispoljavanja vere i uverenja (a uverenje kao takvo može biti i ateističko). Ovaj slučaj diskriminacije će postojati kada se licu ili grupi lica uskraćuje pravo na sticanje, održavanje, izražavanje i promenu vere ili uverenja, kao i pravo da privatno ili javno iznese ili postupi shodno svojim uverenjima.

Diskriminacija na osnovu pola, kao poseban slučaj diskriminacije, postoji ako se postupa protivno načelu ravnopravnosti polova, odnosno načelu poštovanja jednakih prava i sloboda žena i muškaraca u političkom, ekonomskom, kulturnom i drugom aspektu javnog, profesionalnog, privatnog i porodičnog života. Takođe, zabrana polne diskriminacije podrazumeva i uskraćivanje prava ili javno ili prikriveno priznavanje pogodnosti u odnosu na pol ili zbog promene pola. Pod polnom diskriminacijom podrazumeva se i fizičko i drugo nasilje, eksploatacija, izražavanje mržnje, omalovažavanje, ucenjivanje i uznemiravanje s obzirom na pol, kao i javno zagovaranje, podržavanje i

postupanje u skladu sa predrasudama, običajima i drugim društvenim obrascima ponašanja koji su zasnovani na ideji podređenosti ili nadređenosti polova, odnosno stereotipnih uloga polova.

Zaštita od diskriminacije i poštovanje osnovnih ljudskih prava predstavlja oblast u okviru koje su izmene i dopune u zakonodavstvu, kako u građanskom pravu, tako i u krivičnoj materiji, često praćene politički i društveno osjetljivim temama. Stoga je put ka harmonizaciji našeg prava sa evropskim i međunarodnim standardima u oblasti zaštite od diskriminacije često duži nego što je potrebno. Iako je zaštita koju Krivični zakonik RS pruža prilično raznovrsna i pokriva osnovne i najvažnije oblike u kojima se diskriminacija javlja, za sada su slučajevi diskriminacije u sudskoj praksi i dalje retki.

LITERATURA :

- Drobnjak, K. (2009.) *Zaštita od diskriminacije*, Beograd.
http://www.cyber-vtk.net/regulativa/docs/KZ%20RS_lat.pdf
<http://www.mhrr.gov.ba/PDF/LjudskaPrava/ZakonOZabrani-DiskriminacijaNacrt.pdf>
 Ilkić, O., Čarević Mitanski, L. (2008). *Žene - nevidljive žrtve nasilja*, Beograd.
 Istraživanje Inicijative mladih za ljudska prava Beograd, Izveštaj Koalicije protiv diskriminacije, 2007.
 Krivični zakon RS (2003).
 Zakon o zabrani diskriminacije BiH.

Prevention of Race, Religion and Gender Discrimination by Law of the Republic of Srpska- B&H

Snejzana Radosevic

master in law, Center for education Siroki Brijeg, Banjaluka, Bosnia and Herzegovina, radosevicsnejzana@gmail.com

Abstract: Discrimination undermines human rights and human dignity. Equality of all people as one of the basic human rights of non-discrimination requirements. The Criminal Code of the Republic of Srpska contains a number of offenses that provide protection in cases of discrimination, breach of the principle of equality, the prohibition of torture and other related offenses. These are crimes of group offenses against freedoms and rights of man and citizen, against the honor and reputation of the constitutional order and security of Republic of Srpska, against public order and peace, and crimes against humanity and other goods protected by international law. Although the protection that the Criminal Code RS provides quite diverse and covers the basic and most important form in which discrimination occurs, so far as cases of discrimination in judicial practice remains rare.

Keywords: discrimination, equality, law, human rights, the Serbian republic, democracy.